

Les vides novel·lades de Martí Domínguez

Carles Montpart Tura

Una de les novetats literàries que vam poder trobar a les parades de llibres del darrer Sant Jordi va ser la novel·la *El fracassat*, de l'escriptor valencià Martí Domínguez. Tot i que el títol no va aparèixer a les sempre polèmiques llistes dels llibres més venuts d'aquesta diada, estem davant d'una obra força interessant i recomanable. Martí Domínguez ens presenta ara la vida novel·lada del pintor impressionista Paul Cézanne, en una narració que constitueix una anella més en el conjunt de novel·les sobre personatges històrics que aquest autor ha anat escrivint amb gran encert literari des de fa alguns anys i que han fet afirmar al crític Julià Guillamon que "han creat un nou espai en la literatura catalana".

Una trilogia sobre la Il·lustració

Martí Domínguez (Madrid, 1966) és doctor en Biologia, professor de Periodisme de la Universitat de València i director de la revista científica *Mètode*. Actualment dirigeix també la Biblioteca Darwin, on l'editorial Laetoli va donant a conèixer l'obra científica de l'autor de *l'Origen de les espècies*. És força conegut, així mateix, com a col·laborador en diferents mitjans de comunicació, com als diaris *La Vanguardia*, *Ara* o *El País*, i per la seva llarga presència a les pàgines del setmanari *El Temps*, on, a la secció anomenada *Històries naturals*, publica articles d'entomologia i botànica en què sovint combina la divulgació científica amb la reflexió literària. Un primer recull d'aquestes col·laboracions es va publicar amb el títol de *Peiximinuti* (Tres i Quatre, 1994).

Quant a la seva producció novel·lística, Martí Domínguez és autor de tres obres que constitueixen un interessant retrat novel·lat del segle XVIII, especialment centrat en tres grans figures de la Il·lustració: Georges-Louis Leclerc, comte de Buffon —naturalista, escriptor i un dels homes que millor representen l'esperit il·lustrat francès—, Voltaire i Goethe. Es tracta de *Les confidències del comte de Buffon* (Tres i Quatre, 1997), *El secret de Goethe* (Edi-

cions 62, 1999) i *El retorn de Voltaire* (Destino, 2007). Aquestes novel·les van ser objecte d'una molt bona acollida, tant per part del públic com de la crítica, i van ser guardonades, la primera, amb els premis Andròmina de Narrativa de 1997, Creixells de 1998 i el Premi de la crítica de la Universitat de València de 1998; la segona, amb el premi Prudenci Bertrana de 1999 i altre cop amb el Premi de la crítica de la Universitat de València de 1999; i, l'última, amb el Premi Josep Pla de 2007.

A les pàgines de *Les confidències del comte de Buffon*, Martí Domínguez recrea novel·lescament la vida d'aquest naturalista francès, autor d'una *Història Natural* de trenta-sis volums, director del Jardí del Rei, membre de l'Acadèmia de les Ciències i de l'Acadèmia Francesa i precursor de les teories de Darwin. És, com totes les obres de l'autor valencià, una novel·la amena, llegible i molt ben escrita, en la qual de la mà del personatge principal ens veiem endinsats en tot l'ambient cultural de l'època que retrata. A través d'un relat en primera persona, Martí Domínguez ens fa assistir, partint del recurs del manuscrit trobat, a les grans discussions científiques i filosòfiques de la Il·lustració i a presenciar,

entre d'altres, les rivalitats entre Rousseau i Voltaire, les baralles entre els seguidors de Newton i Leibniz, i les discrepàncies entre les formulacions de Linné i les del propi Buffon.

El secret de Goethe, per la seva banda, reconstrueix, barrejant la realitat i la ficció, el viatge que el protagonista va fer l'any 1787 a Itàlia i que li va fer redescobrir el classicisme. En aquest cas és a través del testimoni del pintor J.H. Tischbein, retratista de l'autor de *Werther* i acompanyant de l'escriptor en el seu viatge, que coneixerem un Goethe mundà, rampellut a estones, però que en definitiva encarna la unitat del coneixement i del saber sense fronteres i que representa la porta d'entrada a la nova sensibilitat romàntica.

Finalment, a *El retorn de Voltaire*, Martí Domínguez clou aquesta trilogia sobre la Il·lustració amb la recreació dels mesos finals de la vida d'una figura extraordinària del pensament i la literatura universals. Voltaire, als vuitanta-quatre anys, abandona el seu exili a Ferney i retorna a París per assistir a l'estrena d'*Irene*. L'autor de *Càndid* serà aclamat pel gran públic, però seguirà sense obtenir el favor del rei Lluís XVI. Després de diversos encontres i debats amb les grans figures filosòfiques del moment —Martí Domínguez es recrea especialment en la descripció de la trobada amb Diderot— el gran poeta mor en una clamorosa solitud i enmig de

grans dubtes entre mantenir les seves posicions ideològiques fins al final o matisar-les per assegurar-se el reconeixement oficial i una sepultura digna. Aquí, i en aquest cas a través d'un relat en tercera persona, veurem exposat molt clarament un tema especialment car a l'autor valencià i que constitueix un dels eixos bàsics dels tres llibres: el xoc dels ideals humanistes del il·lustrats amb les institucions de l'antic règim i amb la intolerància religiosa.

JA DESTINO Premi Josep Pla 2007

Martí Domínguez

Els "impressionistes"

En l'entrevista que Martí Domínguez va concedir al setmanari *El Temps* (núm. 54, 23-4-2013) amb motiu de l'aparició de la seva darrera novel·la, *El fracassat* (Proa, col·lecció A tot vent, 589, Barcelona 2013), l'autor valencià afirmava que havia triat com a protagonista el pintor Paul Cézanne perquè s'hi sentia identificat. I afegia el següent: "*Sempre busque un alter ego quan trie els meus personatges. Cézanne és un home que lluita per mantenir-se fidel a les seues idees, per mantenir-se pur, i no segueix el dictat de les modes, la burgesia i la gent benpensant. És un outsider, un lliurepensador*". A part de la presa de posició personal que representen aquestes afirmacions, crec que és una declaració que ens ajuda a entendre la coherència que demostra Martí Domínguez en la tria dels personatges històrics que ha novel·lat. Efectivament, el comte de Buffon, Goethe i Voltaire van representar, cadascú a la seva manera, uns esperits lliures, enfrontats a la ideologia dominant de la seva època i dedicats absolutament a produir una obra personal que els transcendís.

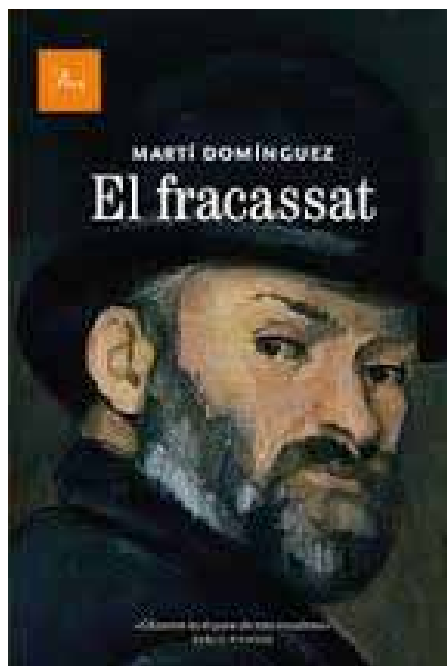
En aquesta darrera novel·la, doncs, Domínguez ens proposa un canvi d'època —passem del segle XVIII a finals del segle XIX— i ens reconstrueix amb un gran encert literari l'ambient artístic que gira al voltant del naixement del grup de pintors coneguts com a "impressionistes". Tot i que els grans protagonistes de la novel·la són Paul Cézanne i Camille Pissarro, pel text veurem desfil·lar tots els pintors que acabaran marcant una època i que representaran el punt de partida de la pintura moderna: Manet, Monet, Renoir, Degas i Sisley, en-

tre els més coneguts actualment. Cézanne, però, serà el més radical de tots ells i el més incomprès, tant pels altres pintors com pel públic. Només la ferma amistat, el suport i l'encoratjament de Camille Pissarro el farà perseverar en l'obsessió per elaborar una pintura radicalment personal i allunyada de l'academicisme imperant. Picasso, quan va afirmar que "Cézanne és el pare de tots nosaltres" reconeixia la gran personalitat i el trencament que suposava l'obra del pintor provençal.

Martí Domínguez recrea, amb gran precisió i sensibilitat —i amb l'ús de l'acurada prosa a què ens té acostumats— la vida quotidiana del pintor. Veiem els neguits que passa per assegurar el manteniment de la seva família, l'enfrontament permanent amb els seus pares que, malgrat passar-li una sempre insuficient pensió, no van aprovar mai la dedicació del seu fill a la pintura, i la seva inestable relació tant amb el seu amic i protector Émile Zola com amb tots els membres del grup d'impressionistes. Com en les altres novel·les de l'autor valencià, estem davant d'una novel·la de tesi i, per tant, una part important del relat és l'exposició de les idees de Cézanne sobre la pintura. Unes idees que el porten a exclamar, davant de l'objecció que li fan perquè les seves obres

no són prou realistes, el següent: "Si volen una fotografia, que en facen una! Nosaltres som artistes, busquem una cosa molt distinta!". I és que estem a les beceroles d'una nova concepció de l'art pictòric. Ja no es tracta de reproduir fidelment la realitat sinó d'aplicar una visió personal, única, sobre aquesta realitat. Es tracta de mostrar com l'ànima sensible de l'artista es veu trasbalsada per un personatge, objecte o paisatge en concret. L'objectiu és captar un ambient, no reproduir-lo. Cézanne va arribar al punt d'obsessionar-se tant per aquesta manera d'entendre la pintura que va pintar fins a vuitanta-set vegades la muntanya de Santa Victòria, un emblema de la Provença. Un cop més, doncs, veiem un personatge insubornable, decidit a sacrificar la vida per dur a terme, malgrat totes les adversitats, una creació artística sense concessions. El relat, com hem dit, ens ve servit en aquest cas per un narrador en tercera persona, però l'autor ens dóna un interessant contrapunt amb

l'ús que fa en dues ocasions del monòleg interior a través del qual coneixem els pensaments d'Hortense, la model que es va convertir en la seva esposa. És per mitjà d'aquestes paraules que veiem com la seva pròpia dona és la primera a posar en dubte el seu art i a no comprendre l'obstinació dels seus plantejaments pictòrics: "Aquest home em pinta com si fóra una poma. [...] Pose per a ell perquè no s'enfade, perquè em deixi tranquil·la, perquè tinga pau. És un home que es consumeix per dins, buscant alguna cosa, alguna cosa en la qual jo no el puc ajudar. És un món on no tinc cabuda, que desconec per complet" (p. 69). La novel·la, com ha afirmat Domínguez en l'entrevista esmentada, és un cant a la resistència i a la creació. La història, doncs, d'un fracassat que, malgrat tot, passarà a la història com el precursor més destacat de la pintura moderna.

www.electracaldense.com

l'electra

Pl. Catalunya, 6
08140 Caldes de Montbui
Tels: 938 650 133
938 650 585
900 181 776